

Julia Margol

Koło Naukowe Infologów

Uniwersytet Śląski w Katowicach

e-mail: juliamargol02@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0003-1092-3637>

[Prawo własności intelektualnej Polska – Europa – świat (Konferencja online – MS Teams, 30 lipca 2022 r.)

DOI: <https://doi.org/10.18778/0860-7435.35.16>

30 lipca 2022 r. na platformie Microsoft Teams odbyła się II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Prawo własności intelektualnej. Polska – Europa – świat”, przygotowana przez dwie organizacje – Center For American Studies oraz Center For European Studies działające we współpracy z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Głównym założeniem konferencji stała się dyskusja na temat prawa własności intelektualnej w relacjach powszechnie obowiązującego prawa krajowego (polskiego), zagranicznych praktyk i porządków prawnych oraz ich regulacji międzynarodowych.

Konferencja składała się z dwóch paneli poświęconych tematyce prawa własności intelektualnej. Podczas części pierwszej rozpatrywano zagadnienia teoretyczne związane z własnością intelektualną i charakteryzowano jej rozmaite aspekty prawne. Drugi panel poświęcono natomiast rozważaniom dotyczącym funkcjonowania i wykorzystania prawa w różnych dziedzinach biznesu. Moderatorem konferencji był Antolii Tymchenko.

Z powodu problemów technicznych nastąpiły niewielkie zmiany w programie wydarzenia i pierwszą występującą była Michalina Tomanek (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) z referatem pod tytułem *Karnoprawne aspekty przestrzegania plagiatu*. Prelegentka zainicjowała wystąpienie wyjaśnieniem pojęcia plagiatu jako przywłaszczenia cudzego autorstwa lub też jako wprowadzenia w błąd co do autorstwa dzieła. Opowiedziała ponadto o egzekwowaniu prawa w zakresie wykrycia plagiatu oraz uświadomiła słuchaczy, że proceder ten był już penalizowany dzięki ustawie z dnia 29 marca 1926 r. Jednocześnie zwróciła uwagę, iż przestępstwo plagiatu nie zostało obecnie uregulowane w definicji normatywnej, ale jego specyfika została przedstawiona w art. 115 *Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*. W kolejnych częściach przemówienia badaczka przytoczyła definicje plagiatu pozwalające wyodrębnić plagiat jako kradzież intelektualną, artystyczną oraz wykorzystanie bez zezwolenia cudzego wysiłku twórczego. Referentka omówiła również przypadek twórców piszących kontynuacje swoich dzieł oraz zjawisko ghostwritingu.

Jako następny został poproszony o zabranie głosu Piotr Czczot (Uniwersytet w Białymstoku), który wygłosił referat o tytule *Zagadnienie integralności utworu na przykładzie utworu architektonicznego*. Prelekcja została rozpoczęta dyskusją na temat braku uregulowanej prawnie definicji pojęcia „utwór architektoniczny”. Podczas krótkiej dysputy omówiono też kwestię uznania dzieła, tj. budowli, planu zagospodarowania terenu etc., jako utworu architektonicznego w sytuacji, gdy jego autor nie wykazał się kreatywnym podejściem do problemu lub w utworze nie widać przejawów twórczości indywidualnej. W momencie orzekania, czy dzieło architektoniczne ma prawo nosić miano utworu, rozważa się, czy poza technicznym zastosowaniem spełnia ono warunek estetyczny, który definiuje istnienie indywidualnej twórczości autora. Odwołując się do art. 16 *Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, prelegent wyjaśnił też pojęcie „integralności utworu”, wysuwając sugestie, iż jest to stosunek autora do utworu – czyli rzecz wyjątkowo ulotna. W trakcie wystąpienia P. Czczota dyskusji poddano również problem wprowadzania do utworu zmian mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa korzystającym z utworu architektonicznego. Podczas prezentacji prelegent omówił ponadto zabiegi, które powinny zostać uznane za naruszające ochronę prawną dzieła oraz przypadki stanowiące wyjątek. Znaczna ingerencja w przypadku utworu architektonicznego może prowadzić do powstania nowego, inspirowanego dziełem modyfikowanym. Mówca opisał przykład sporu pomiędzy twórcami a korzystającymi z utworu. W 2001 r. na placu św. Marii Magdaleny w Krakowie postawiono pomnik ks. Piotra Skargi (zaprojektowany w 1995 r.). Zdaniem artystów usytuowanie monumentu w centrum miasta naruszyło ascetyczny

charakter nadany mu przez autorów, wypaczyło ich koncepcję i zaburzyło funkcjonalność przedsięwzięcia. Sąd tylko częściowo zgodził się z podejściem autorów – pomnik po dziś dzień znajduje się na placu św. Marii Magdaleny.

Kolejne dwie prelegentki opowiedziały o związkach psychologii z prawem autorskim jako strukturą opisującą funkcjonowanie społeczeństwa oraz wyznaczającą granice, w jakich jednostki mogą się poruszać, aby tworzyć zbilansowane, pełnowartościowe społeczeństwo. Karina Marciniak (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego) w wystąpieniu zatytułowanym *Psychologia praw autorskich* przybliżyła słuchaczom aspekt psychologiczny „zderzenia się” jednostki z istnieniem zasad, a także opowiedziała o tworzeniu prawa w taki sposób, aby jego zasady były skonstruowane zgodnie z ograniczonymi możliwościami poznawczymi człowieka. Podczas wystąpienia poruszyła takie zagadnienia, jak: występowanie zamierzonego plagiatu w środowisku naukowym, zjawisko nieświadomego plagiatu, nieadekwatne poczucie zmniejszenia wartości kradzieży przedmiotu własności intelektualnej związane z brakiem namacalności przywłaszczanego artefaktu. Przeprowadziła też dyskusję na temat tego, co stanowi większą blokadę psychiczną przed łamaniem przepisów prawa – świadomość wysokości czy nieuchronności kary. Referat kontynuowała Zuzanna Szczypińska (Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego), która z kolei wymieniła psychologiczne skutki plagiatu, przedstawiła konsekwencje karne i cywilne oraz ukazała, w jakich przypadkach stosowanie prawa cytatu jest uzasadnione. Jednocześnie w tej części prelekcji miała miejsce debata poświęcona monopolizacji praw autorskich oraz udzielaniu licencji na wykorzystanie dzieła.

W następnym wystąpieniu, noszącym tytuł *Kilka uwag na temat projektu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, przygotowanym przez adwokat Karolinę Wilamowską (WASP Wilamowscy Adwokaci Spółka Prawnicza), uczestnicy konferencji zapoznali się ze zmianami, które miała przynieść długo wyczekiwana nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (projekt z dnia 20 czerwca 2021 r.). Równocześnie prelegentka przybliżyła zebranym charakterystykę dyrektywy „Digital Single Market”, którą nakłada ustawa. Zdaniem referentki zmiany ograniczyły się *de facto* do kwestii wdrożenia regulacji dyrektywy i są wprowadzone tylko w wąskim stopniu, wymuszonym przez dyrektywę.

Tematem rozważań Natalii Wrońskiej (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) w wystąpieniu *Znaki towarowe jako prawo własności intelektualnej w Polsce, Europie i na świecie* była analiza różnic w funkcjonowaniu znaków towarowych ze względu na bariery geograficzne. Arbitralną sprawą w prawie amerykańskim (The Lanham Act) jest niewystępujący w Polsce podział na znaki zarejestrowane i niezarejestrowane. Zgodnie z The Lanham Act znaki

niezarejestrowane w sądach federalnych posiadają niższy stopień ochrony. Przy podziale znaków towarowych (uwzględniając ich systematykę) wyróżnia się wówczas znaki: arbitralne i fantazyjne, sugestywne, opisowe i ogólne. W Polsce można dochodzić swoich roszczeń w przypadku naruszenia prawa własności intelektualnej wobec znaku towarowego na drodze prywatnych procesów sądowych, ale także na drodze karnej i celnej. Zgodnie z The Lanham Act:

- ochrona zależy od wykorzystania znaku w handlu, a nie od rejestracji;
- prawa do znaku towarowego wygasają tylko wtedy, gdy właściciel przestaje używać znaku w handlu;
- ochrona znaków towarowych jest prawie w całości egzekwowana na drodze prywatnych procesów sądowych, czyli na drodze cywilnej.

Podczas wystąpienia omówiono także skutki prawne dla krajów Unii Europejskiej, spowodowane opuszczeniem przez dane państwo wspólnoty. Po wyjściu z Unii Europejskiej niezbędne było osobiste zgłoszenie w Urzędzie ds. Własności Intelektualnej Wielkiej Brytanii w celu ochrony znaku towarowego na terenie Zjednoczonego Królestwa. Podobnie w prawie polskim najsilniejszym środkiem ochrony znaku towarowego jest jego zarejestrowanie. Ponadto w prawie Wielkiej Brytanii konieczne jest odnawianie znaku co 10 lat w urzędzie patentowym. W trakcie wystąpienia wywiązała się dyskusja na temat zalet zastrzeżenia znaku towarowego. Za najistotniejsze uznano: zwiększenie wartości przedsiębiorstwa, które wpływa na pogłębienie zaufania klientów, stworzenie narzędzia do walki z nieuczciwą konkurencją, a także wyłączne prawo używania określonego znaku w sposób zarobkowy lub zawodowy na określonym terytorium. Wystąpienie N. Wrońskiej zakończyło pierwszą część konferencji.

Drugi segment spotkania rozpoczął wykład Agaty Marczewskiej (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie) na temat *Niekonwencjonalne znaki towarowe w świetle orzecznictwa unijnego*. W prelekcji pokazano, że ze względu na implementację dyrektywy unijnej z 2015 r., powstałej na skutek zaistnienia grupy przedsiębiorców poszukujących nowych możliwości wyróżnienia swoich marek, nastąpiła liberalizacja przepisów odnoszących się do oznaczeń, co otworzyło drogę do rejestracji niekonwencjonalnych znaków towarowych. Regulacja ta pozwoliła na powstanie katalogu oznaczeń, który znosi wcześniejszy wymóg graficzności przedstawianego znaku. Prelegentka opowiedziała o zmianach, które ustawa wprowadziła względem nowego rodzaju obiektów, tj. multimedialnych, dźwiękowych, zapachowych, smakowych etc. oraz przytoczyła przykłady najpopularniejszych nietypowych oznaczeń zgłoszonych do biura patentowego.

Następnie słuchacze mogli zapoznać się z procesem rejestracji wzoru wspólnotowego w urzędzie Unii Europejskiej ds. Własności Intelektualnej (EUIPO). Warsztaty nazwane „Proces rejestracji wzoru wspólnotowego w urzędzie Unii Europejskiej ds. własności intelektualnej”, przygotowane przez Igora Olecha (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie) i Ewę Szczucką (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie), poruszały następujące zagadnienia: kompetencje EUIPO, narzędzia pozwalające zapoznać się z już zarejestrowanymi znakami towarowymi, przedmiot własności intelektualnej tj. wzór przemysłowy, wygląd produktu lub jego części. Przeanalizowano ponadto elementy podlegające ochronie w przypadku wzorów wspólnotowych. Uczestników zapoznano z konsekwencjami niezarejestrowania wzoru wspólnotowego, danymi statystycznymi dotyczącymi liczby aplikacji, składanych wniosków oraz sposobów ich ewidencji. Od roku 2020 wszystkie wnioski zostały złożone przez portal internetowy. Prelegenci zaprezentowali zatem proces rejestracji wzoru wspólnotowego (na podstawie własnego szkicu fotela w kształcie banana) przy wykorzystaniu wyszukiwarki DESIGNview. Udowodnili, że podobny wzór nie został jeszcze zgłoszony oraz ujawnili opłaty związane z zarejestrowaniem wzoru. Warsztaty z procesu rejestracji zostały zakończone prostym quizem, w którym słuchacze mogli udzielić odpowiedzi na pytania przygotowane przez prowadzących.

Zofia Masłowska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) podczas wystąpienia pod tytułem *Ściąganie i plagiat, czyli brak poszanowania dla własności intelektualnej* zapoznała uczestników ze statystykami nawiązującymi do tego proceduru i odniosła się do badań Krzysztofa Dudki z 2009 r. na temat podwójnego rozumienia własności intelektualnej (podział na zewnętrzny oraz wewnętrzny). Badania K. Dudki wykazały również istnienie dwóch sposobów oceny własności intelektualnej – moralnego i pragmatycznego. Autorka prezentacji spróbowała też zapoznać słuchaczy ze sposobami reagowania na proceder plagiatu w środowisku szkolnym.

Kolejne warsztaty zatytułowane były „Prawo własności intelektualnej w social mediach”. Anna Pawłowska (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) osadziła pojęcie własności intelektualnej w odniesieniu do zbiorczego terminu, jakim są social media. Omówiła dozwolone zabiegi, które mogą podejmować właściciele kont, pragnący użyć materiałów stworzonych przez kogoś innego, a nie posiadający bezpośredniej zgody ich autora. Prelegentka opowiedziała również o zgodności regulaminów najpopularniejszych platform społecznościowych, tj. Facebooka i Instagramu, z ustawą odnoszącą się do ochrony praw własności intelektualnej. Towarzysząca jej Paulina Obremowska (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) opowiedziała

z kolei o sposobach reagowania na naruszenie naszych praw przez innych użytkowników mediów społecznościowych.

Następnie uczestnicy mogli wysłuchać wystąpienia Wiktorii Gibały (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), która w referacie *Ochrona projektów mody na gruncie prawa własności intelektualnej* poinformowała o ochronie własności intelektualnej na przykładzie mody. Referentka wymieniła możliwe zabiegi, którym mogą poddać się marki odzieżowe oraz osoby publiczne, aby zapewnić ochronę swoim wzorom, produktom oraz stylizacjom.

Po wypowiedzi W. Gibały Maksymilian Smykliński (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) w prezentacji pod tytułem *Zbrodnie w modzie – skutki naruszenia prawa własności intelektualnej w przemyśle mody* odniósł się do statystycznych aspektów podrabiania elementów odzieży, negatywnych skutków tego procederu dla gospodarki oraz wywołanych nim zmian społecznych.

W trakcie trwania drugiego panelu słuchacze mogli wysłuchać także wystąpienia Jakuba Borowiaka (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) o problemach zrodzonych przez najnowsze akty prawne obejmujące kraje Unii Europejskiej w odniesieniu do rynku cyfrowego – *Prawo własności intelektualnej na jednolitym rynku cyfrowym. Prawnoporównawcze ujęcie na podstawie najnowszych aktów prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego*. Podczas referatu autor zanalizował dylematy ustawodawców dotyczące platform, na których nagrania publikowane są przez użytkowników tych narzędzi oraz odniósł się do cieszących się rosnącą popularnością mediów streamingowych, pozwalających na korzystanie z filmów i muzyki na żądanie. Jednocześnie prelegent poruszył kwestie ogłaszania materiałów prasowych w mediach społecznościowych, tj. na Facebooku lub Twitterze, a także „naginania” prawa własności intelektualnej podczas dzielenia się informacjami o charakterze sensacyjnym.

Kolejny występ ponownie odnosił się do integralności utworu, lecz tym razem fundamentem rozważań stał się utwór fotograficzny osadzony w środkach masowego przekazu. Adrian Ciężki (Uniwersytet Opolski), będący fotografem prasowym w agencji fotograficznej, opowiedział o orzecznictwie w przypadkach naruszenia prawa. Podczas warsztatów o tytule „Prawo do integralności utworu fotograficznego w środkach masowego przekazu” zanalizował przypadek zdjęcia, które zostało podarowane portalowi internetowemu. Portal, o którym była mowa, wykorzystując fotografię, skadrował ją w sposób odmienny od oryginału i nie podał danych autora. Pomimo że fotografia nie została odpowiednio opisana, sądy okręgowy oraz apelacyjny w Krakowie zgodziły się z argumentami pozwanego portalu i doszło do umorzenia procesu. Prowadzący warsztat odniósł się w tym miejscu do komentarza Ryszarda Markiewicza, prawnik i specjalisty prawa autorskiego, który podkreślił krzywdzący charakter tego werdyktu. Podczas warsztatów A. Ciężki zanalizował

również przykłady bezpośredniego i pośredniego naruszenia prawa na podstawie zdjęć własnego autorstwa.

Dzięki jednemu z ostatnich referatów uczestnicy konferencji mogli zapoznać się z kolei z problematyką uznania niewymienialnego tokena (NFT) za utwór w świetle prawa autorskiego. Anita Morańska (Uniwersytet Śląski w Katowicach) w wypowiedzi *Czy możemy powiedzieć, że NFT jest utworem w świetle prawa autorskiego* wymieniła charakterystyczne elementy NFT oraz wyjaśniła jakie elementy odróżniają go od kryptowalut. W trakcie praktycznej części wystąpienia eksplorowane były poszczególne przepisy prawa autorskiego odnoszące się do udostępniania oryginalnego utworu oraz jego licencjonowania. NFT będąc unikatowym kluczem kryptograficznym, nie jest plikiem treści, co powoduje, że nie można go uznać za utwór. Jest on niejako hiperłączem prowadzącym do oryginalnego pliku. Rozpatrywany w kontekście prawa autorskiego sam token nie jest utworem, a jego ochrona prawna będzie zależała od zawartości pliku właściwego.

Ostatnie wystąpienie zostało przygotowane przez Laurę Ruszel (Uniwersytet Warszawski) i nosiło tytuł *Rozwój prawa własności intelektualnej w Chińskiej Republice Ludowej*. Pozwoliło gościom konferencji na dogłębne zapoznanie się z historią wdrażania, egzekwowania oraz skuteczności prawa w państwie azjatyckim.

Spotkanie zostało zakończone częścią dyskusyjną, podczas której publiczność wydarzenia miała sposobność zadawania pytań powstałych podczas słuchania referatów i uczestnictwa w warsztatach (największe poruszenie wywołała tematyka niewymienialnych tokenów). Trzeba przyznać, że choć problematyka wystąpień była dosyć wąska, to każdy z prelegentów, wykorzystując swoją wiedzę, osobiste zainteresowania i pasję, stworzył występ godny zapamiętania oraz podzielił się ze słuchaczami wiedzą trudną do zdobycia dla osoby niewtajemniczonej w daną dziedzinę.